

מסמך 90

מסמך 90

שמאנים – מרפאים וכוהנים

האבולוציה של המצוות הדתיות התקדמה מן הריצוי, ההימנעות, גירוש השדים, הכפייה, הפישור והפיוס אל הקורבן, הכפרה והפדיון. הטכניקה של הטקס הדתי עברה מן הצורות של הכת הפרימיטיבית, דרך הפטישים ועד לקסמים ולניסים; וככל שהטקס הפך מורכב יותר, בתגובה למושג המורכב יותר ויותר שגיבש האדם על אודות העולמות העל-חומריים, כך הוא נשלט באופן בלתי-נמנע על-ידי המרפאים, השמאנים והכוהנים.

במונחים המתקדמים של האדם הפרימיטיבי, נחשב עולם הרוחות בסופו של דבר ככזה אשר איננו מגיב לבן-תמותה רגיל. אך ורק בני האדם יוצאי הדופן מסוגלים ללחוש באזני האלים; אך ורק הגבר או האישה היוצאים מן הכלל היו נשמעים על-ידי הרוחות. וכך נכנסת הדת לשלב חדש, שלב שבו היא הופכת בהדרגה לדת מיד-שנייה; לעולם נדרש מרפא, שמאן, או כוהן, לתווך בין האדם הדתי לבין מושא סגידתו. וכיום רוב מערכות האמונה הדתיות המאורגנות באורנטיה עוברות דרך השלב הזה של התפתחות אבולוציונית.

הדת האבולוציונית נולדת כתוצאה מן הפחד הפשוט והכול-יכול, הפחד אשר מתפרץ בדעת האנושית כאשר זו ניצבת אל מול הבלתי-נודע, אל מול זה אשר אין לו הסבר ואל מול הבלתי-ניתן להבנה. לבסוף מגיעה הדת להכרה המעמיקה והפשוטה של אהבה כל-יכולה, האהבה אשר שוטפת את הנשמה האנושית, בלא שזו תוכל להתנגד, כאשר היא מתעוררת למושג של החיבה חסרת הגבולות אשר רוחש האב האוניברסאלי לבני היקום. ואולם, בתווך שבין התחלת האבולוציה הדתית לבין סיומה, מפרידים העידנים הארוכים של השמאנים, אשר מתיימרים לעמוד בין האדם לבין האל כאנשי ביניים, כפרשנים וכשתדלנים.

1. השמאנים הראשונים – המרפאים

השמאן היה המרפא הבכיר, איש הפטיש הטקסי והאישיות המצויה במוקד כלל מנהגיה של הדת הפרימיטיבית. בקבוצות רבות עלה השמאן בדרגתו על המנהיג הצבאי, עובדה אשר סימנה את תחילת שלטון הכנסייה במדינה. לעתים פעל השמאן ככוהן ואפילו ככוהן-מלך. לכמה מן השבטים המאוחרים יותר היו הן שמאנים-מרפאים (רואים) והן שמאנים-כוהנים אשר הופיעו מאוחר יותר. ובמקרים רבים הפך תפקידו של השמאן לתפקיד העובר בירושה.

מכיוון שבימי קדם נחשב כל דבר יוצא מגדר הרגיל לדיבוק בידי רוח, כל תכונה מנטאלית או פיזית יוצאת-דופן נחשבה ככישור לשמש בתפקיד של מרפא. רבים מן הגברים הללו היו אפילפטיים, רבות מן הנשים היו היסטריות, ורוב המקרים של האנשים הקדומים בעלי ההשראה, כמו גם אלו אשר דבקו בהם רוח או שד, השתייכו לשני הטיפוסים הללו. לא מעט מן הכוהנים המוקדמים ביותר הללו השתייכו לקבוצה אשר חבריה זכו מאז בכינוי חולים במחלת הרדיפה.

אף כי הם נהגו לרמות בעניינים פעוטים, רוב רובם של השמאנים האמינו בעובדה שאכן רוח דבקה בהם. נשים אשר היו מסוגלות להכניס עצמן לטרנס או להתקף שיתוק הפכו להיות שאמניות רבות-עוצמה; מאוחר יותר, הפכו נשים שכאלה לנביאות ולמדיומים אשר תקשרו עם רוחות. על-פי-רוב, נכללה בהתקפי הטרנס-שיתוק שלהן תקשורת לכאורה עם רוחות המתים. רבות מן הנשים השמאניות אף היו רקדניות במקצוען.

מסמר 90

ואולם, לא כל השמאנים השלו את עצמם; רבים מהם היו תכסיסנים ממולחים ומוכשרים. עם התפתחות המקצוע, על-מנת להיחשב כראוי לשמש כמרפא, נדרש בעל המקצוע המתחיל לשרת כשוליה במשך עשור שנים של קושי ושל מניעה-עצמית. השמאנים פיתחו צורת לבוש מקצועית והתנהגו באופן מסתורי. לעיתים קרובות, הם עשו שימוש בסמים על-מנת לייצר מצבים פזיזים מסוימים אשר ירשימו את חברי השבט וידהימו אותם. אנשים פשוטים החשיבו טריקים של זריזות-ידיים כתופעה על-טבעית, וכוהנים שנונים היו הראשונים להשתמש בדיבור מן הבטן. רבים מן השמאנים הנושנים נתקלו ללא כוונה בהיפנוזה; אחרים הפנטו את עצמם תוך כדי התבוננות ממושכת בטבורם שלהם.

בעוד שרבים השתמשו בתכסיסים ובתרמיות, אחרי ככלות הכול המוניטין שלהם כקבוצה התבסס על הישגים בפועל. כאשר השמאן נכשל בפעולותיו, אם לא היה מסוגל להציג אליבי ראוי לכישלונם, הוא היה מודח מתפקידו או מומת. וכך, השמאנים ההגונים היו הראשונים להיעלם; שרדו רק השחקנים הממולחים.

היה זה השמאנים אשר נטל את מושכות ההכוונה הבלעדית של ענייני השבט מידי הזקנים והחזקים ומסרם לידי הממולחים, הפיקחים ומרחיקי הראות.

2. תרגולים שמאניים

העלאת רוחות היוותה פרוצדורה מדויקת מאוד וסבוכה ביותר, בדומה לטקסי הכנסייה ד-היום המתנהלים בשפה עתיקה. כבר בראשיתו ביקש המין האנושי עזרה ממקורות על-אנושיים, הוא ביקש לו *התגלות*; והאדם האמין כי השמאן אכן קיבל התגלויות מעין אלה. אף כי השמאנים השתמשו בעבודתם בכוחה הרב של ההשאָה, כמעט תמיד הייתה זו השאה שלילית; ורק לאחרונה נעשה שימוש בטכניקת ההשאה החיובית. בתחילת ההתפתחות של מקצועם החלו השמאנים לרכוש מומחיות במקצועות כמו הורדת גשם, ריפוי מחלות ופענוח פשעים. בכל אופן, ריפוי מחלות לא היה תפקידו העיקרי של המרפא השמאני; תפקידו היה להכיר את סכנות החיים ולשלוט בהן.

האמנות השחורה הקדומה – הן זו הדתית והן החילונית – נקראה אמנות לבנה בשעה ששימשה בידי הכוהנים, הרואים, השמאנים או המרפאים. אלו אשר עסקו באמנות שחורה נקראו מכשפים, קוסמים, מכשפות, מהלכי קסם, מעלים באוב, מאחזי עיניים ומגידי עתידות. בחלוף הזמן, סווג כל קשר לכאורה עם העל-טבעי כעבודת-כישוף או כעבודת השמאן.

הכישוף כלל את *הקסם* אשר בוצע על-ידי הרוחות הקדומות יותר, הבלתי-סדירות והבלתי-מוכרות; עבודת-שמאן הייתה קשורה ב*ניסים* שביצעו רוחות סדירות וכן אלים המוקרים לשבט. בזמנים מאוחרים יותר נקשר המכשף לשטן, ובכך הוכנה הקרקע לרבים ממפגני חוסר הסובלנות הדתית של הזמנים האחרונים יחסית. הכישוף היווה דת עבור שבטים פרימיטיביים רבים.

השמאנים האמינו עד מאוד בתפקיד המקריות קְזו המגלה את רצון הרוחות; לעיתים קרובות הם הפילו גורל על-מנת לקבל החלטות. שרידים מודרניים לנטייה זו להפיל גורל ניתן לראות לא רק במשחקי המזל הרבים, אלא גם בשירי ילדים ידועים כדוגמת "האחרון הוא ה...". פעם האחרון נידון למוות; כיום הוא רק האחרון בכמה משחקים ילדותיים. מה שהיווה עניין רציני עבור האדם הפרימיטיבי, שרד אך כשעשוע של הילד המודרני.

המרפאים סמכו עד מאוד על אותות ועל סימנים, כדוגמת האמירה "בשעה שתשמע את רשרוש העלים בצמרת עץ התות, עליך להזדרז". מוקדם מאוד בהיסטוריה של הגזע היפנו השמאנים את תשומת ליבם אל הכוכבים. האסטרולוגיה הפרימיטיבית היוותה אמונה רווחת ונוהג שכיח בכל

מסמר 90

רחבי העולם; גם פירוש חלומות הפך נפוץ. ולאחר כל אלו הופיעו עד מהרה אותן שאמנויות גשניות אשר טענו כי ביכולתן לתקשר עם רוחות המתים.

אף-על-פי שמקורם הינו עתיק, שרדו מורידי הגשם, או השמאנים של מזג האוויר, במורד הזמן לאורך העידנים. בשביל החקלאים הקדומים פירושה של בצורת קשה היה מוות; השליטה במזג האוויר היוותה מושא של קסם קדום רב. ואפילו האדם המודרני עוסק במזג האוויר כנושא שיחה נפוץ. כלל העמים הקדומים האמינו בכוחותיו של השמאן כמוריד גשם, ואולם הנוהג היה להרוג אותו כאשר נכשל, אלא אם כן היה מסוגל להמציא הסבר המניח את הדעת לכישלון.

שוב ושוב סילקו הקיסרים את האסטרולוגים, אך אלו שבו וחזרו בשל האמונה הרווחת בכוחותיהם. לא ניתן היה לסלקם, ואפילו במאה השש-עשרה שלאחר ישוע, פרשו מנהלי הכנסייה והמדינה במערב את חסותם על האסטרולוגיה. אלפי אנשים אינטליגנטיים לכאורה עדיין מאמינים שאדם יכול להיוולד תחת שליטתו של כוכב בן-מזל או של כוכב ביש-מזל; וכן כי המיקום היחסי של גרמי השמיים קובע את תוצאות ההרפתקאות השונות על-פני האדמה. הפתיים עדיין מבקשים את מוצא פיותיהם של מגידי העתידות.

היוונים האמינו ביעילותה של העצה הנבואית של האורקל, הסינים השתמשו בקסמים כהגנה מפני שדים, השמאנים שגשג בהודו ועדיין מתקיים באופן פתוח במרכז אסיה. ורק לאחרונה ננטשו מנהגים אלו במקומות רבים ברחבי העולם.

מאז ומעולם קמו נביאים ומורים של אמת על-מנת להוקיע ולחשוף את השמאנים. אפילו בקרב האדם האדום, ההולך ונעלם, הופיע במאה החולפת נביא שכזה, שוני טַנְסְקְוֶאטְוֶאה, אשר ניבא את ליקוי החמה של 1806 והוקיע את מידותיו הרעות של האדם הלבן. מורים רבים של אמת הופיעו בקרב השבטים והגזעים השונים במהלך העידנים הארוכים של ההיסטוריה האבולוציונית. ולעד הם ימשיכו להופיע ולאתגר את השמאנים, או את הכוהנים, של כל העידנים, אשר מתנגדים להשכלה הכללית ומנסים לדכא את הקדמה המדעית.

באופנים רבים ובשיטות פתלתלות ביססו השמאנים של ימי קדם את המוניטין שלהם כקולותיו של האל וכנאמני ההשגחה. הם הזליפו מים על העוללים אשר זה עתה נולדו ונתנו להם שמות; הם מלו את הגברים. הם ניהלו את כל טקסי הקבורה והיו אלו אשר הכריזו, כנדרש, על הגעת המתים בבטחה אל ארץ הרוחות.

הודות לצבירת התשלומים השונים אשר לכאורה הוצעו לרוחות, התעשרו הכוהנים והמרפאים השמאנים עד מאוד. לעיתים תכופות היה השמאן צובר כמעט את כל הרכוש החומרי של השבט. עם מותו של אדם אמיד, היה נהוג לחלק את רכושו, בחלקים שווים, בין השמאן למפעל ציבורי או מפעל צדקה כלשהו. נוהג זה עדיין קיים בחלקים מסוימים של טיבט, שם משתייכת כמחצית מאוכלוסיית הגברים למעמד בלתי-יצרני זה.

השמאנים התלבשו היטב ובדרך כלל היו להם מספר נשים; הם היו ראשוני האריסטוקרטים, בהיותם פטורים מכל המגבלות השבטיות. לעיתים קרובות הם היו בעלי דעת ומוסר ירודים. הם דיכאו את יריביהם בכך שכינו אותם מכשפים או אשפים, ולעיתים קרובות ביותר רכשו עמדות השפעה וכוח כה חזקות עד כי היו מסוגלים לשלוט בכוהנים או במלכים.

האדם הפרימיטיבי החשיב את השמאן כרע הכרחי; הוא ירא ממנו אך לא אהב אותו. האדם המוקדם רחש כבוד לידע; הוא כיבד את החוכמה ותגמל אותה. השמאן היה בבחינת רמאות ברובו, אך ההערכה כלפי השמאנים מדגימה היטב את החשיבות הגבוהה אשר נודעה לחוכמה באבולוציה של הגזע.

3. התיאוריה השמאנית על אודות המחלות והמוות

מכיוון שהאדם הקדום התייחס לסביבתו החומרית כסביבה המגיבה במישרין לגחמות רוחות הרפאים ולרצונות הרוחות, אין זה מוזר שדתו עסקה במידה כה רבה של בלעדיות בעניינים של חומר. האדם המודרני תוקף את בעיותיו במישרין; הוא מכיר בעובדה שהחומר מגיב לתפעול האינטליגנטי של הדעת. באופן דומה, האדם הפרימיטיבי ביקש לשנות ואפילו לשלוט בחיים ובאנרגיות של מחוזות החומר; ומכיוון שהבנתו המוגבלת על אודות הקוסמוס הובילה אותו לאמונה כי רוחות הרפאים, הרוחות והאלים עסקו באופן אישי ומידי בשליטה מדוקדקת בחיים ובחומר, הוא הכוין את מאמציו, באופן הגיוני, על-מנת לנסות ולרכוש את אהדתן ואת תמיכתן של הסוכנויות העל-אנושיות האלה.

לאור כל זאת, ניתן להבין הרבה ממה שהינו חסר-הסבר ולא-הגיוני בכתות העתיקות. טקסיה של הכת היו בבחינת ניסיונות של האדם הפרימיטיבי לשלוט בעולם החומר אשר בו מצא את עצמו. ורבים ממאמציו כוונו לעבר הארכת החיים והבטחת הבריאות. מכיוון שבמקור נחשבו כל המחלות, כמו גם המוות עצמו, כתופעות של רוח, היה זה בלתי-נמנע שהשמאנים, בעודם פועלים כמרפאים וכוהנים, יעבדו גם כרופאים וכמנתחים.

יתכן שהדעת הפרימיטיבית מוגבלת בשל היעדרן של עובדות, ואולם אף-על-פי-כן היא הינה לוגית. כאשר בני-אדם עמוקים במחשבתם צופים במחלות ובמוות והוגים בהם, הם מבקשים לקבוע מה גורם לתופעות האלה; ובהתאם למידת הבנתם ביטאו השמאנים והמדענים את התיאוריות הבאות על אודות הסבל:

1. *רוחות רפאים – השפעות רוח ישירות.* ההיפותזות המוקדמות ביותר אשר הוצעו כהסבר למחלות ולמוות גרסו כי הרוחות גרמו למחלות בכך שפיתו את הנשמה לעזוב את הגוף; אם זו לא הצליחה לחזור, נגרם מוות. אנשי קדם פחדו כל-כך ממעשיהן המרושעים של רוחות הרפאים מחוללות המחלות, עד כי לעיתים קרובות היו פרטים חולים ננטשים אפילו ללא מזון או מים. בלא קשר לבסיס השגוי של האמונות האלה, הן אכן בודדו באופן יעיל את היחידים החולים ומנעו את התפשטותן של מחלות מדבקות.

2. *אלימות – גורמים מובנים מאליהם.* גורמיהן של תאונות ומיתות מסוימות היו כה קלים לזיהוי, עד כי אלו הוסרו מן הקטגוריה של מעורבות פעילה של רוחות רפאים. מיתות ופצעים אשר נגרמו במלחמה, בקרבות עם בעלי-חיים ועל-ידי סוכנויות אשר קל היה לזהותן, נחשבו כתופעות טבעיות. ואולם, במשך זמן רב רווחה האמונה כי הרוחות עדיין היו אחראיות לעיכוב בתהליך הריפוי או לגרימת דלקות, ואפילו באותם פצעים אשר נגרמו באופן "טבעי". אם לא ניתן היה לגלות כל גורם טבעי, עדיין הוטלה האחריות למחלות ולמוות על רוחות הרפאים.

כיום, הן באפריקה והן במקומות אחרים, ניתן למצוא עמים פרימיטיביים אשר הורגים מישהו כל אימת שמתרחש מוות בלתי-אליים. המרפאים שלהם מצביעים על הצדדים האשמים. אם נפטרה האם בשעת הלידה, מייד חונקים את הילד – נפש תמורת נפש.

3. *קסם – השפעתם של אויבים.* הסברה הייתה שמחלות רבות נגרמו בשל כישוף, בשל פעולתה של עין הרע, או בשל הצבעה בקשת קסומה. בזמנים מסוימים אכן היה מסוכן להצביע על מישהו; ועדיין פעולת ההצבעה לעבר מישהו נחשבת בלתי-מנומסת. במקרים שבהם המחלות והמוות היו עלומים, היו אנשי קדם עורכים חקירה רשמית, מנתחים את הגופה ומבססים את סיבת המוות על גורם כזה או אחר; אלמלא כן, היה המוות מיוחס לכישוף, ובכך היה מצריך את הוצאתו להורג של המכשף האחראי לו. החקירות האלה של חוקרי המוות הקדומים הצילו חיים רבים של אלו אשר

מסמר 90

נחשדו כמכשפים לכאורה. בקרב קבוצות מסוימות התקיימה הסברה שאיש שבט יכול למות כתוצאה מן הכישוף שלו עצמו, ובמקרה כזה לא הואשם איש.

4. חטא – עונש על הפרת טאבו. לאחרונה באופן יחסי, רוחה האמונה שמחלה הינה עונש על חטא, אישי או גזעי. בקרב אנשים אשר חולפים דרך רמת האבולוציה הזו, רוחות התיאוריה כי אדם לא יוכל לסבול, אלא אם כן הפר טאבו. התייחסות אל המחלה ואל הסבל כאל "חיצו אדוני בתוכם" הינה טיפוסית לאמונות מן הסוג הזה. במשך זמן רב החשיבו הסינים ובני מסופוטמיה את המחלה כתוצאה של פעולת שדים רעים, זאת בעוד שהכשדים הצביעו גם על הכוכבים כגורמים לסבל. תיאוריה זו על אודות המחלה כתוצאתו של זעם אלוהי, עדיין רווחת בקרב קבוצות רבות של תושבי אורנטיה הנחשבות מתורבתות.

5. גורמים טבעיים. האנושות הייתה מאוד איטית בלימודה את הסודות החומריים של יחסי הגומלין בין סיבה לתוצאה במחוזות הפיזיים של האנרגיה, החומר והחיים. היוונים הקדומים, בשמרם את מסורות הלימוד של אדמסון, היו בין הראשונים להכיר בעובדה שכל המחלות הינן תוצאתן של גורמים טבעיים. לאט ובבטחה מחסלת התפתחות העידן המדעי את התיאוריות הנושנות של האדם על אודות המחלה והמוות. החום היווה את אחת מן המחלות האנושיות הראשונות אשר הוסרו מן הקטגוריה של חוליים על-טבעיים, ובהדרגה התיר עידן המדע את אזיקי הבורות אשר כלאו את דעתו של האדם במשך זמן כה ממושך. הבנה על אודות הזקנה וההידבקות מחסלת בהדרגה את הפחד של האדם מפני רוחות הרפאים, הרוחות והאלים קאלו אשר אשמים אישית באומללות האנושית ובסבלם של בני התמותה.

האבולוציה לעולם אינה נכשלת בהשגת מטרתה; היא משרישה אצל האדם את אותו פחד של האמונה הטפלה מפני הבלתי-ידוע ואת האימה מפני הבלתי-נראה, אשר מהווה את הפיגום עבור המושג של האל. ולאחר שחזתה בלידתה של הבנה מתקדמת של האלוהות, אותה טכניקה של האבולוציה, הפועלת ללא דופי, מניעה את אותם כוחות מחשבה אשר ישמידו בנחרצות את הפיגום, אשר מילא זה מכבר את ייעודו.

4. הרפואה תחת השמאנים

כלל חייו של האדם הקדום נועדו למנוע מחלות; דתם הייתה במידה לא מבוטלת טכניקה למניעת מחלות. וללא קשר לשגיאות שנפלו בתיאוריות שלהם, הם הוציאו אותן אל הפועל בלב שלם; הייתה להם אמונה בלתי-מסויגת בשיטות הטיפול שלהם, וזו כשלעצמה הינה תרופה רבת-עוצמה.

אחרי ככלות הכול, האמונה אשר נדרשה על-מנת להבריא הודות לסיוע המטופש של אחד מן השמאנים הנושנים הללו, לא הייתה שונה במידה רבה מזו אשר נדרשת על-מנת להבריא תחת ידם של כמה מאלו שהחליפו אותם בימים מאוחרים יותר, ואשר עוסקים בטיפול הבלתי-מדעי במחלות.

השבטים הפרימיטיביים יותר התיירו עד מאוד מן החולים, ובמשך עידנים ארוכים נמנעו מהם בקפידה, ולבושתם, הזניחו אותם. הייתה זו בבחינת התקדמות הומניטרית כבירה כאשר האבולוציה של השמאנים הולידה מרפאים אשר הסכימו לטפל במחלות. או אז הפכה לנוהג ההסתופפות של כלל השבט בחדר החולה על-מנת לסייע בידי השמאן לסלק את רוחות הרפאים של המחלה באמצעות יללות. לא היה זה בלתי-נפוץ לאישה לשמש בתפקיד השמאן המאבחן, בעוד שהגבר מעניק את הטיפול. השיטה הרגילה לאבחון מחלות הייתה בחינת בני מעיו של בעל-חיים.

מסמר 90

מחלות טופלו באמצעות שירת מזמורים, יללות, הנחת ידיים, נשימה על החולה וטכניקות רבות אחרות. בזמנים מאוחרים יותר הפך לנפוץ הנוהג לישון במקדש, והריפוי אירע, לכאורה, בשעת השינה. לבסוף ביצעו המרפאים ניתוחים, הלכה למעשה, בעת השינה במקדש; קידוח החור בגולגולת נמנה על הניתוחים הראשונים, ונעשה במטרה לאפשר לרוח כאב הראש לחמוק. השמאנים למדו לטפל בשברים ובנקעים, לפתוח חבורות ומורסות; השמאנית הפכה למיילדת מומחית.

שיטת טיפול נפוצה כללה שפשוף המקום המודלק או המוכתם בגוף באמצעות חפץ קסום, השלכת הקמע, ואז, לכאורה, הגיע הריפוי. אם איתרע מזלו של מאן דהוא להרים את הקמע אשר הושלך, האמונה הייתה שהוא יקבל מייד את הדלקת או את הכתם. הדבר התקיים זמן רב בטרם הוכנסו לשימוש צמחי מרפא ותרופות אמת אחרות. העיסוי פותח בהקשר של לחשים ונועד לשפשוף את הרוח החוצה מן הגוף; לפניו קדמו המאמצים למרוח תרופות פנימה אל תוך הגוף, ממש כמו הניסיונות המודרניים למרוח משחות אל הגוף פנימה. הנחת כוסות רוח ושאביה של החלקים שנפגעו, יחד עם הקזת דם, נחשבו לבעלות-ערך רב לשם היפטרות מן הרוח מחוללת המחלות.

מכיוון שהמים היוו פטיש רב-עוצמה, נעשה בהם שימוש בטיפול בחוליים רבים. במשך זמן רב שררה האמונה כי באמצעות ההזעה ניתן לחסל את הרוח אשר גורמת למחלות. אמבט האדים נחשב עד מאוד; עד מהרה שגשגו מעיינות מים חמים כאתרי נופש פרימיטיביים. האדם המוקדם גילה כי החום יכול להקל על כאב; הוא השתמש באור השמש, באיברים טריים של בעלי-חיים, בחמר חם ובאבנים חמות, ורבות מן השיטות האלה משמשות עד היום. במאמץ להשפיע על הרוחות נעשה שימוש בקצב; תופי הטום-טום היו בשימוש כלל-עולמי.

עמים מסוימים סברו כי הגורם למחלה הוא קנוניה מרושעת בין הרוחות לבעלי החיים. וכך נולדה האמונה כי לכל מחלה אשר נגרמת על-ידי בעל-חי קיים צמח מרפא ומועיל אשר משמש לה כמזור. האנשים האדומים התמסרו במיוחד לתיאוריה על אודות צמחים כתרופות-לכלי; ותמיד הם שמו טיפת דם בבור השורש שנוצר כאשר הם עקרו צמח מן האדמה.

הצום, התזונה והחומרים אשר טיפלו בגירויים שימשו לעיתים קרובות כשיטות מרפא. ההפרשות האנושיות, בהיותן קסומות בהחלט, נחשבו עד מאוד; וכך נוכל למנות את הדם ואת השתן בין התרופות המוקדמות ביותר, אשר אליהן נוספו במוקדם שורשים ומלחים השונים. השמאנים האמינו כי ניתן לסלק את רוחות המחלות אל מחוץ לגוף באמצעות תרופות בעלות ריח רע וטעם מר. מוקדם מאוד הפכה ההקאה לטיפול שגרת, והערך אשר נודע לקקאו ולכינין במצבם הנא היו בין התגליות הפרמצבטיות הראשונות.

היוונים היו הראשונים לפתח שיטות הגיוניות באמת לטיפול בחולים. הן היוונים והן המצרים קיבלו את הידע הרפואי שלהם מעמק הפרת. שמן ויין שימשו כתרופות מאוד מוקדמות לטיפול בפצעים; השומרים עשו שימוש בשמן קיק ובאופיום. רבות מן התרופות הקדומות, היעילות והסודיות האלה איבדו מעוצמתן כאשר נודעו ברבים; מאז ומעולם הייתה הסודיות הכרחית להצלחת פעולת התרמית והאמונה הטפלה. אך ורק העובדות והאמת מזמנות את מלוא אור ההבנה ועולזות באורו ובהארתו של המחקר המדעי.

5. כוהנים וטקסים

מהות הטקס הינה הביצוע המושלם שלו; בקרב הפראים הוא חייב להיות מבוצע בדיוק רב. אך ורק כאשר הטקס נערך באופן הנכון, יש בו בכדי להפעיל כוח על הרוחות. אם הטקס פגום, הוא רק מעורר את הזעם ואת התרעומת של האלים. לפיכך, מכיוון שדעתו המתפתחת של האדם

מסמך 90

הגתה שהטכניקה של הטקס הייתה הגורם המכריע ביעילותו, היה זה בלתי-נמנע שבמוקדם או במאוחר יתפתחו השמאנים המוקדמים לכדי קבוצת כוהנים המוכשרת לנהל את הטקס על מלוא דקדוקיו. וכך, במשך עשרות אלפי שנים, הכבידו אין ספור טקסים על החברה, הטילו קללה על הציוויליזציה, והיוו משא כבד מנשוא על כל פעולה בחיים ועל כל דבר שהגזע ביצע.

הטקס הינו הטכניקה שבה הופך מנהג לקדוש; הטקס יוצר מיתוסים ומנציח אותם, וכמו כן תורם לשימורם של המנהגים החברתיים והדתיים. שוב, הטקס עצמו נברא על-ידי המיתוסים. הטקסים מתחילים את דרכם על-פי-רוב כחברתיים, לאחר מכן הופכים לכלכליים, ולבסוף הם רוכשים את הקידוש ואת הכבוד של הטקס דתי. הטקס עשוי להתבצע באופן אישי או קבוצתי – או שניהם גם יחד – כפי שהדבר בא לידי ביטוי בתפילה, בריקוד ובדרמה.

מילים הופכות לחלק מן הטקס, כדוגמת השימוש במילים אמן וסלה. ההרגל לקלל, ניבול הפה, מייצג הדרדרות של הנוהג אשר קדם לו, החזרה הטקסית על שמות קודש. העלייה לרגל למקומות קדושים מהווה טקס קדום מאוד. לאחר מכן התפתח הטקס לכדי טקסים מפורטים של טיהור, זיכור וקידוש. לאמיתו של דבר, טקסי החניכה של החברות הסודיות, השבטיות והפרימיטיביות, היוו טקס דתי בוסרי. טכניקת הפולחן של כתות המסתורין הנושנות היוו שורה ארוכה של טקסים דתיים אשר נצברו ואוגדו יחדיו. בסופו של דבר התפתח הטקס לכדי הטקסים החברתיים והפולחן הדתי המודרניים, טקסים הכוללים תפילה, שירה, קריאה בצוותא, ודרכים אישיות וקבוצתיות אחרות להתמסרות רוחנית.

הכוהנים התפתחו מן השמאנים אל המעמד הנוכחי של מנהלי הפולחן הדתי בפועל, דרך מגידי העתידות, המנחשים, הזמרים, הרקדנים, מחוללי מזג האוויר, נאמני שכיות החמדה הדתיות, נאמני המקדש וחוזי האירועים. בסופו של דבר עבר התפקיד בירושה; צמח ועלה מעמד רציף של כוהנים.

ככל שהתפתחה הדת כך החלו הכוהנים להתמחות בהתאם לכישוריהם המולדים ולנטיותיהם המיוחדות. חלקם הפכו לזמרים, אחרים למתפללים, ואילו אחרים למקריבי קורבנות; לאחר מכן הגיעו נושאי הדברים – המטיפים. וכאשר הדת הפכה ממוסדת, טענו הכוהנים הללו כי בידיהם מצוי "המפתח לגן העדן".

מאז ומעולם ביקשו הכוהנים להרשים את פשוטי העם ולעורר בקרבם יראת כבוד, ולשם כך ניהלו את הטקס הדתי בשפה קדומה ועשו שימוש בשלל אמרות קסם על-מנת לעורר את המסתורין בקרב משתתפי הטקס ולהעצים את דבקותם, כמו גם את סמכותם שלהם. הסכנה הגדולה בכל זה היא שהטקס נוטה להפוך לתחליף של הדת.

הכוהנים עשו רבות על-מנת לעכב את ההתפתחות המדעית ולהשהות את הקדמה הרוחנית, אך הם גם תרמו לייצובה של הציוויליזציה ולהעצמת סוגים מסוימים של תרבות. ואולם, כוהנים מודרניים רבים חדלו מלשמש כמנהליהם של טקסי הסגידה לאל, בכך שהפנו את תשומת ליבם לתיאולוגיה – לניסיון להגדיר את האל.

אין להכחיש כי הכוהנים היוו אבן ריחיים על צווארם של הגזעים, ואולם למנהיגי הדת האמיתיים נודע ערך לא-יסולא בפז כאלו אשר הצביעו על הדרך אל מציאויות גבוהות וטובות יותר.

[הוצג על-ידי מלכיצדק של נבאדון.]